

б) складно передбачити стрільбу з глибини помешкання (прохідного під'їзду тощо), якщо немає знань про даний об'єкт;

7) скупченість двох поліцейських біля місця водія (або іншого фігуранта справи) у випадку контакту з правопорушником.

Безконтрольність виконання такого роду дій і невміння їх виконувати несе за собою певну загрозу життю самого працівника поліції та його напарника.

В системі спеціальної фізичної підготовки працівників поліції в контексті формування навичок приймати правильні рішення щодо дій у подібних ситуаціях доцільним є використання активних форм навчання: ідеомоторного тренування, проблемно-ситуаційних завдань, моделювання. Вони в сукупності дозволяють працювати не з реальними ситуаціями, а з їх спрощеними моделями, виявляти разом з курсантами (слухачами) типові помилки, формулювати і відпрацьовувати заходи з їх усунення. На нашу думку, при умові виконання наведених вище рекомендацій з'являється можливість нейтралізації тих негативних дій та факторів, які, на жаль, ще мають місце в практиці несення служби патрульними поліцейськими.

Список бібліографічних посилань

1. Юридична психологія : підручник / за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків : Майдан, 2018. 684 с.

2. Попова Г. В., Мілорадова Н. Е. Особливості саморегуляції психічних станів працівників органів внутрішніх справ. *Проблеми екстремальної та кризової психології*. 2010. Вип. 7. С. 379–388.

3. Гіренко С. П., Ларіонов С. О. Стан, перспективи та досвід формування конфліктологічної культури майбутніх працівників патрульної та кіберполіції. *Право і Безпека*. 2016. № 4 (63). С. 121–127. URL: <http://old.pb.univd.edu.ua/?controller=service&action=download&download=29194> (дата звернення: 11.05.2019).

4. Професійно-психологічна підготовка працівників слідчих підрозділів : навч. посіб. / за заг. ред. І. В. Жданової. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2014. 516 с.

Надійшла до редколегії 19.02.2019

УДК 796.8

О. А. ЯРЕЩЕНКО,

кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент,
доцент кафедри спеціальної фізичної підготовки факультету № 2
Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0002-2475-7572>;

О. А. МОРГУНОВ,

кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри спеціальної фізичної підготовки факультету № 2
Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0003-2259-3620>

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАХИСТУ ВІД УДАРІВ НОЖЕМ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ «М'ЯКОГО» БЛОКУВАННЯ ОЗБРОЄНОЇ РУКИ Й ОБЕЗЗБРОЄННЯ ПРАВОПОРУШНИКА (СУПРОТИВНИКА)

Подано матеріали дослідження, спрямованого на підвищення надійності захисту й обеззброєння правопорушника, озброєного ножем. Наводяться дані, що свідчать про переваги в надійності застосування техніки «м'якого» блокування озброєної руки правопорушника порівняно

з «жорстким» блокуванням. Указується на те, що техніка «м'якого» блокування висуває підвищені вимоги до рівня координаційно-рухових здібностей тих, хто навчається. Показано ефективність використання в процесі навчання «м'якому» блокуванню комплексів спеціально-підготовчих вправ, розроблених з урахуванням способу тримання ножа та напряму удару. Подано дані щодо можливостей використання відеокомп'ютерної системи (ВКС) «Katsumoto» для побудови кривих, які віддзеркалюють траєкторії об'єктів, що рухаються.

Ключові слова: спеціальна фізична підготовка поліцейських, спеціально-підготовчі вправи, захист від загрози холодною зброєю, правопорушник.

Актуальність дослідження. Проблеми організації ефективної протидії злочинності в Україні залишаються гострими. Останнім часом почастишали випадки зухвалих нападів на працівників поліції із застосуванням холодної та вогнепальної зброї, що призводять до таких поранень і навіть загибелі. Вирішення цієї проблеми вимагає від закладів освіти, які готують кадри для Національної поліції України, постійної уваги до вдосконалення особистої спеціальної фізичної підготовленості кожного поліцейського. У свою чергу, це вимагає від викладачів спеціальної фізичної підготовки постійного вдосконалення техніки виконання прийомів захисту й обеззброєння правопорушників. Існує також необхідність покращити методику навчання поліцейських спеціальних прийомів і дій (захист, обеззброєння).

Мета дослідження – знаходження й обґрунтування більш надійного шляху захисту й обеззброєння потенційного правопорушника, озброєного холодною зброєю, за допомогою використання техніки «м'якого» блокування ударів ножем.

Завдання дослідження:

- 1) вивчити рівень захисту від удару ножем шляхом застосування «м'якого» блокування;
- 2) розробити та впровадити в навчальний процес комплекс спеціально-підготовчих вправ для більш результативного оволодіння технікою «м'якого» блокування;
- 3) виготовити відеоматеріали щодо техніки виконання «м'якого» блокування.

Методи дослідження: аналіз літературних джерел, бесіда, спостереження, тестування, метод експертних оцінок, педагогічний експеримент, статистична обробка матеріалів дослідження.

Організація дослідження. Порівняльний аналіз ефективності захисту шляхом застосування «м'якого» та «жорсткого» блокування ударів ножем здійснювався у процесі педагогічного експерименту. У ньому брали участь сорок курсантів 1 та 2 курсів Харківського національного університету внутрішніх справ (ХНУВС). З учасників педагогічного експерименту були складені експериментальна (ЕГ) і контрольна (КГ) групи із двадцяти курсантів у кожній.

Тривалість експерименту становила три місяці, впродовж яких було проведено 36 тренувальних занять по півтори години кожне. Вони проводилися в години спортивно-масової роботи у відповідності до вимог програми за темою «Захист від загрози холодною зброєю». Особливість експерименту полягала в тому, що його учасники на першому та другому курсах у відповідності до навчальної програми з теми «Захист від холодної зброї» вже були навчені техніці «жорсткого» блокування ударів ножем із подальшим обеззброєнням потенційного правопорушника шляхом використання таких больових прийомів: «важіль руки досередини», «важіль руки назовні» та «вузол руки».

Результати дослідження. Аналіз вихідного рівня підготовленості тих, хто навчається, до виконання захисних дій з подальшим обеззброєнням потенційного правопорушника викладено в табл. 1.

Таблиця 1

**Оцінка техніки захисту й обеззброєння тих, хто навчається,
на початку експерименту (бали)**

Контрольна група $x \pm kg \pm m$	Експериментальна група $x \pm eg \pm m$	Δ	T	p
3,31 \pm 0,15	3,14 \pm 0,18	0,17	0,23	>0,05

Складність оволодіння технікою «м'якого» блокування ударів ножом висуває підвищені вимоги до координаційно-рухових здібностей тих, хто навчається, що, у свою чергу, вимагає підвищеної уваги до методики навчання. Для занять нами були розроблені й активно використовувалися комплекси спеціально-підготовчих вправ, які сприяли вдосконаленню координаційно-рухових здібностей курсантів і водночас підвищенню якості навчання та засвоєнню техніки «м'якого» блокування. На заняттях ми використали також відеокomp'ютерну систему (ВКС) «Katsumoto», що дозволяло визначити параметри та вибудувати траєкторію переміщення загального центру маси (ЗЦМ), що перевіряється під час виконання курсантами відповідних прийомів захисту й обеззброєння. Порівняння отриманих у процесі траєкторій ЗЦМ тих, хто був обстежений, з різним рівнем фізичної підготовленості дозволяє швидко знаходити та усувати помилки, що виникають або можуть виникати в процесі навчання.

Навчальна програма занять експериментальної групи реалізовувалася впродовж таких п'яти етапів:

1. Ознайомлення і вивчення прийомів «м'якого» блокування.
2. Вдосконалення техніки «м'якого» блокування від удару ножом.
3. Вдосконалення техніки больового контролю озброєної руки потенційного правопорушника.
4. Відпрацювання обеззброєння, надягання кайданків, поверхневої перевірки та конвоювання.
5. Виконання відповідних прийомів і захисних дій у цілому.

На заняттях № 1–13 вирішувалося завдання навчання прийомів «м'якого» блокування проти ударів озброєною рукою. При цьому заняття № 1–7 були спрямовані на ознайомлення з технікою «м'якого» блокування ударів, а заняття № 8–13 – на його вдосконалення. Заняття № 14–24 були спрямовані на поєднання техніки «м'якого» блокування озброєної ножом руки потенційного правопорушника та його обеззброєння шляхом використання техніки важелів і вузлів, регламентованої наказами МВС України, а саме: «важеля руки назовні», «важеля руки досередини» та «вузла руки».

На заняттях № 25–28 удосконалювалися техніка больового контролю потенційного правопорушника, надягання кайданків, поверхового досмотру та конвоювання. Заняття № 29–36 були спрямовані на узгодження всіх елементів комплексу технічних дій: «м'якого» блокування, обеззброєння, больового контролю, надягання кайданків, поверхового досмотру та конвоювання.

Експериментальна група впродовж педагогічного експерименту успішно оволоділа технікою «м'якого» блокування ударів із подальшим обеззброєнням правопорушника.

На останньому, 36-му, занятті експертна група оцінила дії всіх, хто навчався, під час захисту від ударів ножом і подальшого обеззброєння потенційного правопорушника. За результатами тестування експериментальна група статистично достовірно перевершила контрольну (табл. 2).

Ця перевага експериментальної групи була досягнута виключно за рахунок застосування більш надійного й ефективного «м'якого» блокування ударів ножом, які завдавав потенційний правопорушник. Усі інші дії тих, хто навчався, в експериментальній та контрольній групах виконувалися у суворій відповідності до вимог наказів МВС України. Таким чином, головна мета експерименту – довести перевагу техніки «м'якого» блокування ударів над технікою «жорсткого» – була досягнута.

Таблиця 2

Показники (ТТК)	Контрольна група	Експериментальна група	Δ	t	p
Захист від удару ножем збоку та обеззброєння	2,76±0,11	3,64±0,23	0,88	3,52	<0,01
Захист від удару ножем прямо та обеззброєння	2,88±0,13	3,43±0,12	0,55	3,06	<0,01
Захист від удару ножем навідліг та обеззброєння	2,97±0,14	3,48±0,17	0,51	2,42	<0,05

Висновки. Складність завдань, які виконують правоохоронці, вимагає від них постійного вдосконалення рівня особистої спеціальної фізичної підготовленості, важливою частиною якої є вміння захищатися від холодної зброї. Сьогодні, як відомо, захист від ударів ножем ґрунтується на використанні правоохоронцем так званого «жорсткого» блокування озброєної руки правопорушника. У подальшому його обеззброєння здійснюється за допомогою застосування спеціальних больових прийомів («важіль руки досередини», «важіль руки назовні» і «вузол руки»). Але «жорстке» блокування ударів має суттєвий недолік, суть якого полягає в недостатньому контролі руки, вільної від захвату. Важко також збільшити зону безпеки від удару. «М'яке» блокування ударів вирішує вказану проблему, що підтверджено дослідженням.

Список бібліографічних посилань

1. Про Національну поліцію : закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 05.04.2019).
2. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України : наказ МВС України від 26.01.2016 № 50 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16> (дата звернення: 05.04.2019).
3. Ануфрієв М. І., Бутов С. Є., Гіда С. М., Режко С. М. Основи спеціальної фізичної підготовки працівників органів внутрішніх справ : навч.-метод. посіб. Київ : Нац. акад. внутр. справ України, 2003. 338 с.
4. Застосування заходів фізичного впливу для затримання правопорушника, озброєного холодною зброєю : метод. рек. / уклад.: О. А. Моргунов, О. А. Ярещенко ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. спец. фіз. підготовки ф-ту № 2. Харків, 2017. 28 с.
5. Моргунов О. А., Ярещенко О. А. Методика підготовки майбутніх співробітників Національної поліції України к примененню мер полицейского принуждения // Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України : зб. наук. пр. [за матеріалами II міжнар. наук.-практ. конф., Харків, 21 квіт. 2017 р.] / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. спец. фіз. підготовки. Харків, 2017. С. 106–111.
6. Оптимізація навчально-методичного забезпечення підготовки поліцейських : пропозиції та рек. за результатами круглого столу (16 груд. 2016 р., м. Харків) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. спец. фіз. підготовки. Харків : ХНУВС, 2017. 18 с.
7. Особливості підготовки поліцейських в умовах реформування системи МВС України : зб. матеріалів I міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 20 трав. 2016 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. спец. фіз. підготовки. Харків, 2016. 175 с.
8. Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України : зб. наук. пр. [за матеріалами II міжнар. наук.-практ. конф., Харків, 21 квіт. 2017 р.] / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. спец. фіз. підготовки. Харків, 2017. 376 с.

Надійшла до редколегії 10.04.2019